

JUSTITSMINISTERIET

Folketinget
Sundheds- og Ældreudvalget
Christiansborg
1240 København K
DK Danmark

Dato: 4. februar 2020
Kontor: Strafferetskontoret
Sagsbeh: Rebekka Have Enevold-
sen
Sagsnr.: 2019-0032/37-0041
Dok.: 1327019

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 288 (Alm. del), som Folketingets Sundheds- og Ældreudvalg har stillet til justitsministeren den 27. november 2019. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Jane Heitmann (V).

Nick Hækkerup

/

Mette Johansen

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 7226 8400
F +45 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 288 (Alm. del) fra Folketingets Sundheds- og Ældreudvalg:

”Vi har set flere eksempler på ældre demente, som har været igennem en retssag fordi de har udøvet vold mod f.eks. ansatte på plejehjem – vold som de ikke selv er klar over de begår og ikke kan huske efterfølgende pga. demenslidelsen. Disse sager kan være psykisk smertefulde for både den demente, de pårørende og den ansatte. Er ministeren indstillet på, at se på regelsættet og lovgivning i forhold til den type sager og overveje om der muligheder for justeringer, således at den type sager kan gribes anderledes an i fremtiden?”

Svar:

1. Jeg har stor forståelse for, at det kan være psykisk smertefuldt for både den demente person, de pårørende og den ansatte, når en ansat anmelder en dement person for overgreb. Den ansatte arbejder netop som plejer, fordi den ansatte har et grundlæggende ønske om at drage omsorg for beboerne, og når den ansatte bliver udsat for vold, vil det alt andet lige stille den pågældende i et svært dilemma.

Alle er berettiget til at indgive en politianmeldelse og få deres sag behandlet i retssystemet, hvis de har været udsat for vold eller andre strafbare forhold. Hvis plejepersonale undtages fra denne ret, kan det betyde, at ofre for strafbare forhold udøvet af demente personer ikke har samme adgang til retssystemet som andre, der udsættes for den samme forbrydelse, hvilket kan give en u hensigtsmæssig retstilstand for ofrene, der hver dag arbejder i en udsat position ift. vold, trusler mv., og som kan opleve, at de ikke har samme adgang til retfærdighed som andre ofre.

Jeg mener, at det er vigtigt, at der sættes ind med forebyggelse, så denne type straffesager i videst muligt omfang undgås. Som der redegøres nærmere for nedenfor, har anklagemyndigheden herudover i dag mulighed for at meddele tiltalefrafald i visse sager, hvor demente personer udøver vold mod plejepersonalet. Det vil f.eks. kunne ske, hvis der er tale om meget begrænset vold, og der ikke er sket betydelig skade på forurettede.

I de mere alvorlige sager, hvor der ikke sker tiltalefrafald, er jeg enig i, at det er vigtigt at finde den rette balance mellem offerets ret til at få sin sag behandlet i retssystemet på den ene side og hensynet til den demente på den anden side.

Jeg vil derfor være åben for at overveje og drøfte gode forslag. Det skal i den forbindelse bemærkes, at statsadvokaterne pt. arbejder på en redegørelse om praksis for tiltalefrafald, som forventes at foreligge i første halvår af 2020.

2. Som anført ovenfor indeholder det strafferetlige system i dag visse muligheder for at tage hensyn til personer med demens.

Justitsministeriet har til brug for besvarelsen indhentet et bidrag fra Rigsadvokaten, som har oplyst følgende om, hvordan sager mod personer med demens behandles i dag:

”1. Straffelovens § 16, stk. 1, indebærer, at personer med sindssygdom eller tilstande, der må ligestilles hermed, ikke straffes. Tilsvarende gælder for personer, der er mentalt retarderede i højere grad. Det er dog en betingelse for straffrihed, at personen på gerningstidspunktet var utilregnelig på grund af f.eks. sindssygdom. Anvendelsen af straffelovens § 16 beror således dels på en lægelig vurdering af, om gerningspersonen f.eks. er sindssyg, dels på en juridisk vurdering af, om gerningspersonen må anses for at have været utilregnelig.

Endvidere straffes personer, der på gerningstidspunktet var mentalt retarderede i lettere grad, ikke, medmindre særlige omstændigheder taler for at pålægge straf. Tilsvarende gælder personer, der befandt sig i en tilstand som ganske må ligestilles med mental retardering, jf. straffelovens § 16, stk. 2.

Hvis en person frifindes for straf efter straffelovens § 16, kan retten efter straffelovens § 68 bestemme, at der skal anvendes andre foranstaltninger, der findes formålstjenlige for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Det kan f.eks. være dom om ambulant psykiatrisk behandling eller anbringelse på en psykiatrisk afdeling mv.

Foranstaltninger efter § 68 har således til formål at forebygge yderligere lovovertrædelser, og det skal konkret vurderes, hvad der i den forbindelse vurderes at være den mest hensigtsmæssige foranstaltning over for den pågældende person.

Straffelovens § 69 omfatter personer, som ikke er omfattet af straffelovens § 16 om sindssygdom mv., men som på gerningstidspunktet var i en tilstand, der var betinget af mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af de psykiske funktioner. I disse tilfælde kan retten, hvis det findes formålstjenligt, idømme de ovennævnte foranstaltninger efter straffelovens § 68 i stedet for at idømme en straf.

Afgørelsen af, hvorvidt en person med demens er omfattet af personkredsen i straffelovens § 16 eller § 69, sker på baggrund af en konkret lægelig vurdering. Det vil i sådanne sager ligeledes bero på en konkret vurdering, hvilken foranstaltning over for den pågældende som anklagemyndigheden i givet fald skal nedlægge påstand om.

Rigsadvokaten har fastsat nærmere retningslinjer for anklagemyndighedens behandling af sager mod psykisk afvigende kriminelle i Rigsadvokatmeddelelsen, herunder retningslinjer for varetægtsfængsling, mentalundersøgelse, bistandsværger og foranstaltninger efter straffelovens § 68.

2. I straffesager mod personer, som f.eks. kan være omfattet af straffelovens § 16 og § 69, kan anklagemyndigheden i visse tilfælde give personen et tiltalefrafald i stedet for at rejse tiltale og indbringe sagen for retten med påstand om, at der idømmes en foranstaltning efter straffelovens § 68.

Hvis den sigtede som følge af tidligere kriminalitet allerede er undergivet en foranstaltning i medfør af straffelovens §§ 68 og 69, f.eks. idømt psykiatrisk behandling, kan de regionale statsadvokater frafalde tiltalen for ny kriminalitet, medmindre særlige omstændigheder taler imod det. Det fremgår af § 2, nr. 3, i bekendtgørelse nr. 792 af 18. juni 2018 om politidirektørernes og statsadvokaternes adgang til at frafalde tiltale.

Det er en forudsætning for at meddele et tiltalefrafald, at sigtedes skyld er utvivlsom, eller at alle faktiske omstændigheder i forbrydelsens gerningsindhold er erkendt.

Hvis den sigtede ikke er undergivet en foranstaltning i medfør af straffelovens §§ 68 og 69, vil anklagemyndigheden også i visse tilfælde kunne afgøre sagen med et tiltalefrafald. Tiltalefrafald kan gives f.eks. efter retsplejelovens § 722, stk. 2, hvis der foreligger særlig formildende omstændigheder eller andre særlige forhold, og påtale ikke kan anses for påkrævet af almene hensyn.

Hvis den pågældende er sigtet for vold efter straffelovens § 244 eller overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, kan anklagemyndigheden som udgangspunkt afgøre sagen med et tiltalefrafald, når der er tale om meget begrænset voldsanmeldelse mv., og der ikke er sket betydelig skade på forurettede, jf. § 1, nr. 4, i bekendtgørelse nr. 792 af 18. juni 2018 om politidirektørernes og statsadvokaternes adgang til at frafalde tiltale.

Det vil også i disse tilfælde bero på en konkret vurdering, om betingelserne for at meddele et tiltalefrafald er opfyldt. I denne vurdering vil bl.a. indgå oplysninger om den aktuelle kriminalitets grovhed og art samt oplysninger om gerningsmandens per-

sonlige forhold, herunder om gerningsmanden allerede er anbragt på et egnet opholdssted eller lignende.

De regionale statsadvokater får forelagt spørgsmålet om tiltalefrafald efter retsplejelovens § 722, stk. 2. Statsadvokaterne har i den forbindelse oplyst, at der i flere tilfælde inden for de senere år er blevet meddelt tiltalefrafald i medfør af den nævnte bestemmelse i tilfælde, hvor sigtede f.eks. har begået vold mod ansatte på bosteder mv., og hvor den pågældende allerede er anbragt på et bosted eller lignende, der kan tage hensyn til persons psykiske tilstand.

Rigsadvokaten kan afslutningsvis oplyse, at Rigsadvokaten har anmodet de regionale statsadvokater om at redegøre for, hvordan reglerne om tiltalefrafald anvendes i praksis i politikredsene og hos statsadvokaterne. Redegørelsen forventes at foreligge i første halvår af 2020.”

3. Der henvises i øvrigt til Justitsministeriets besvarelse af 5. november 2019 af spørgsmål nr. 73 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg og den samtidige besvarelse af spørgsmål nr. 416 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg.